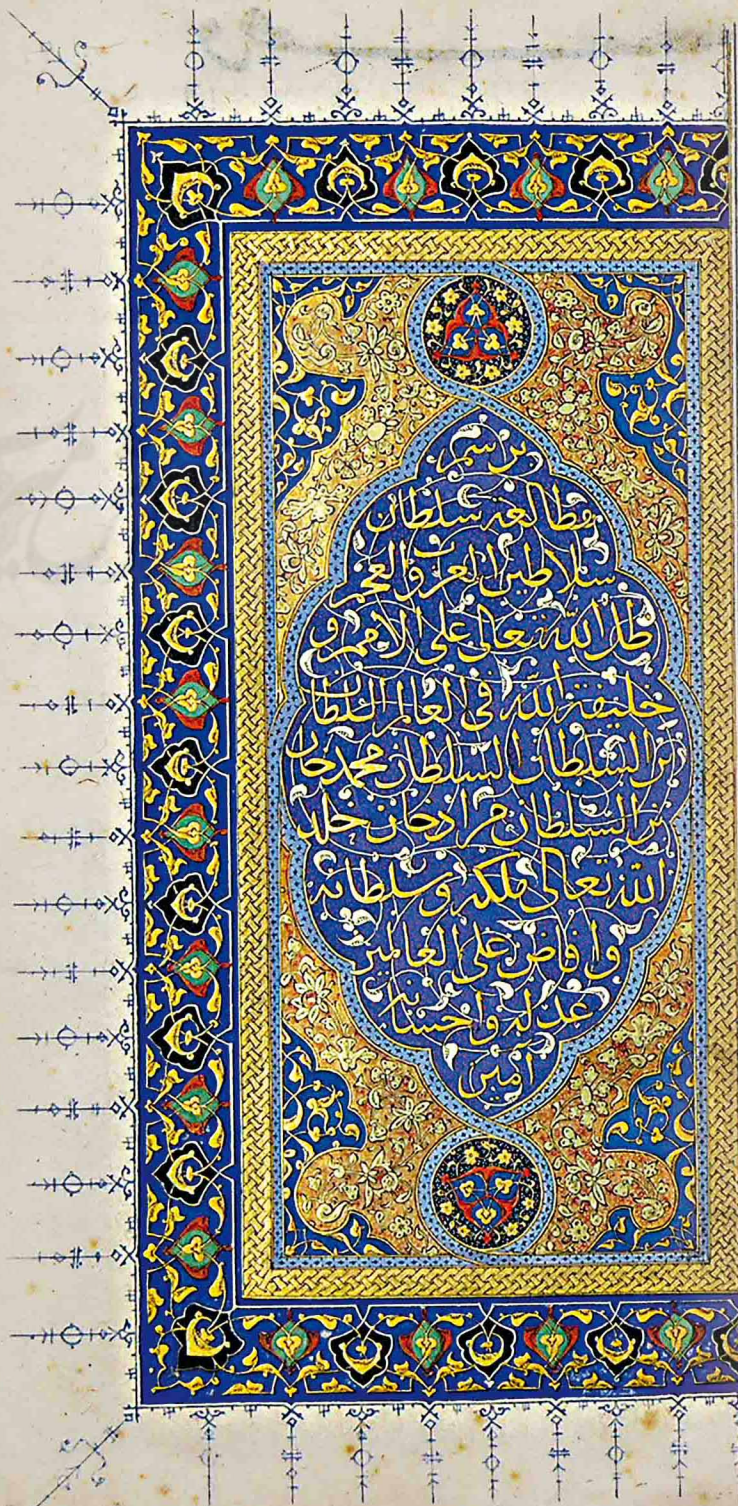

گزارش میراث

فصلنامه اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی

دوره سوم، سال هفتم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۱ [انتشار: زمستان ۱۴۰۳]

- جلال متینی و خدمات او به میراث مکتوب فارسی ● تخبیر الکلام، اثری نویافته از سیف‌الدین اسفرنگی در سبب نزول بعضی از آیات قرآن / بهروز ایمانی
- یادمانی از دوره سلجوقی در حلب / احمد عاصبار ● برخی واژه‌ها و اصطلاحات مغولی در الواسیل الی الریاسیل / علی صفی آق‌قلمه ● به نیروی بازوی کیخسروی: درباره نام گرجی الهوردی خان / محمدصادق میرزابوالقاسمی ● برای محافظت و از روی مهرورزی: اعمال عاطفی در نقاشی‌های نسخه‌های خطی ترکی - ایرانی دوران مدرن متقدم / کریم‌تین گروبر، ترجمه: نسترن بجایی ● سه یادداشت ریشه‌شناسی: بشکول، بزکول، بشول، بشول، بزکول، بشکولین؛ دیزه؛ بلج / حسن رضایی باغ‌بیدی، ترجمه: میلاد یگلدو ● شواهدی بر درستی ترجمه بنداری از «ماده سهر» به «ناقه بنت ثلاثین» / حسین شهرابی ● درباره مفردات و رباعیات حسینعلی میرزا فرمان‌فرما / علیرضا خزایی ● درآمدی بر محصلات فهرست‌نویسی نسخ خطی فارسی در لهستان؛ نگاهی گذرا به نسخ خطی بهار دانش در ورشو و طوطی‌نامه در ورسلاو / ستاسواف آدام یاشکونسکی ● اشعار نویافته خالص استرآبادی / سید هادی میرزایی ● درنگی بر تصحیح احسن القصص؛ سنجش متن تصحیح‌شده احسن القصص با نسخه اساس (محفوظ در کتابخانه چلبی عبدالله ترکیه) / سید رضا موسوی هفتادر ● نقد و بررسی تفاوت ضبط‌های زرین‌قنانه با دست‌نویسی نویافته / صادق ارشی ● ریشه‌شناس چه می‌کند؟ (۱۵) / سید احمدرضا قائم‌مقامی ● زندگی و آثار فریدون بیگ / نصرالله صالحی

فهرست

سرشناسی

جلال متینی و خدمات او به میراث مکتوب فارسی..... ۳-۴

بسمتار

- تخیر الکلام، اثری نویافته از سیف‌الدین اسفرنگی در سبب نزول بعضی از سوره و آیات قرآن / بهروز ایمانی ۵-۹
- یادمانی از دوره سلجوقی در حلب / احمد خاچه‌پار ۱۰-۱۲
- برخی واژه‌ها و اصطلاحات مغولی در الواسیل الی الرسایل / علی صفری آق‌قلعه ۱۳-۱۹
- به نیروی بازوی کیخسروی: درباره نام گرجی اللوردی خان / محمّدصادق میرزا ابوالقاسمی ۲۰-۲۲
- برای محافظت و از روی مهرورزی: اعمال عاطفی در نقاشی‌های نسخه‌های خطی ترکی - ایرانی دوران مدرن / مقدم / کریستین گرویر: ترجمه: نسرین نجاتی ۲۳-۵۰
- سه یادداشت ریشه‌شناختی: بشکول، پزکول، بشول، پزگول، بشکولیدن؛ دیزه؛ بلوچ / حسن رضایی باغبیدی: ترجمه: میلاد بیگلر ۵۱-۵۴
- شواهدی بر درستی ترجمه بنداری از «ماده سهر» به «ناقه بنت ثلاثین» / حسین شهرابی ۵۵-۶۳
- درباره مفردات و رباعیات حسینعلی میرزا فرمان‌فرما / علیرضا خزایی ۶۴-۶۹
- درآمدی بر معضلات فهرست‌نویسی نسخ خطی فارسی در لهستان: نگاهی گذرا به نسخ خطی بهار دانش در ورشو و طوطی‌نامه در ورسلاو / ستانیسواف آدام باشکوفسکی ۷۰-۸۰
- اشعار نویافته خالص استرآبادی / سیدهای میرآقایی ۸۱-۸۷

نقد و بررسی

- درنگی بر تصحیح احسن القصص؛ سنجش متن تصحیح‌شده احسن القصص با نسخه اساس (محفوظ در کتابخانه چلبی عبدالله ترکیه) / سیدرضا موسوی هفتاد ۸۸-۹۹
- نقد و بررسی تفاوت ضبط‌های زرین‌قبانامه با دست‌نویسی نویافته / صادق ارشی ۱۰۰-۱۱۳

پژوهش‌های باستان‌شناختی

- ریشه‌شناسی چه می‌کند؟ (۱۵) / سید احمدرضا قائم‌مقامی ۱۱۴-۱۱۷

ایران در متون و منابع عثمانی (۲۸)

- زندگی و آثار فریدون بیک / نصرالله صالحی ۱۱۸-۱۲۲

صاحب امتیاز:

مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب

مدیر مسئول و سردبیر: اکبر ایرانی

معاون سردبیر و سرویستار: مسعود راستی‌پور

مدیر داخلی: یونس تسلیمی پاک

طراح جلد: محمود خانی

چاپ دیجیتال: میراث

نشانی مجله:

تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان دانشگاه و
ابوریحان، ساختمان فروردین (شماره ۱۱۸۲)، طبقه دوم.

شناسه پستی: ۱۳۱۵۶۹۳۵۱۹

تلفن: ۶۶۴۹۰۶۱۲

دورنگار: ۶۶۴۰۶۲۵۸

www.mirasmaktoob.com

gozresh@mirasmaktoob.ir

بها: ۶۰۰،۰۰۰ ریال

روی جلد: دست‌نویسی مورخ ۸۷۰ق از تحریر
المجسطی، اثر نصیرالدین محمد بن محمد بن حسن
الطوسی (۵۹۷-۶۷۲ق)، که به رسم خزانه سلطان محمد
فاتح (۸۴۸-۸۸۶ق) انتساخته شده و اکنون به شماره
۱۳۶۰ در مجموعه فیض‌الله افندی در کتابخانه ملت
(استانبول) نگهداری می‌شود.

راهنمای نویسندگان و خوانندگان

- آرای مندرج در نوشته‌ها لزوماً منطبق با نظر گزارش میراث نیست.
- گزارش میراث در پذیرش و ویرایش مقالات مختار است.
- نقل مطالب این نشریه با ذکر مأخذ مجاز است.
- مقالاتی که پذیرفته نشده‌اند، بازگردانده نمی‌شوند.
- نسخه ویراسته و نهایی مقالات، حتی المقدور با تأیید نویسندگان به چاپ خواهد رسید.

از نویسندگان می‌خواهیم به نکات زیر توجه فرمایند:

- مقالات ارسالی نباید پیش‌تر در نشریه‌ای منتشر، یا همزمان به نشریات دیگر تحویل شده باشد؛ در غیر این صورت، مجله از چاپ دیگر مقالات نویسنده معذور است.
- نوشته‌های خود را به صورت تایپ‌شده با نرم‌افزار Word و به نشانی gozaresh@mirasmaktoob.ir بفرستید.
- تصاویر، جدول‌ها و نمودارها جداگانه و با فرمت JPEG یا TIFF ارسال شوند.
- به همراه مقالات مترجم، رونوشت متن اصلی و اطلاعات کامل کتاب‌شناختی مقاله ترجمه‌شده فرستاده شود.
- در مقالات نقد و بررسی، لازم است تصویر روی جلد کتاب، نیز مشخصات کتاب‌شناختی آن درج شود؛ شامل موارد زیر:
  - نام مؤلف. عنوان کتاب. نام مصحح/ مترجم. محل چاپ: ناشر، سال چاپ.
  - ارجاعات به صورت زیر تنظیم شود:
    - نام خانوادگی، تاریخ انتشار: [جلد/ شماره صفحه (مثلاً: افشار، ۱۳۸۹: ۲۱۲)].
    - تبصره: اگر ارجاع بعدی به اثری دیگر از همان نویسنده باشد، به جای نام خانوادگی: همو؛ اگر ارجاع بعدی به همان کتاب باشد، به جای نام خانوادگی و تاریخ نشر: همان؛ اگر ارجاع بعدی عین ارجاع قبلی باشد: همانجا.
  - کتابنامه در پایان مقاله به ترتیب الفبایی، بر اساس نام خانوادگی یا نام شهر مؤلفان، بدین شیوه تنظیم شود:
    - کتاب: نام خانوادگی/ نام شهر، نام (تاریخ انتشار). عنوان کتاب. [نام مترجم، مصحح و...]. [شماره ویراست]. محل نشر: ناشر. (مثلاً: آذرنوش، آذرتاش (۱۳۸۷). چالش میان فارسی و عربی. ویراست دوم. تهران: نشر نی).
    - مقاله در مجله: نام خانوادگی، نام (تاریخ انتشار). «عنوان مقاله». [نام مترجم]. نام نشریه، دوره یا سال، شماره: شماره صفحات. (مثلاً: صادقی، علی اشرف (۱۳۶۸). «یک قاعده آوایی». مجله زبانشناسی، سال ششم، ش ۲: ۶۲-۷۴).
    - مقاله در دانشنامه، مجموعه مقالات و...: نام خانوادگی، نام (تاریخ انتشار). «عنوان مقاله». [نام مترجم]. در: نام دانشنامه/ مجموعه مقالات. زیر نظر/ به کوشش. محل نشر: ناشر. شماره صفحات. (مثلاً: خالقی مطلق، جلال (۱۳۸۱). «اهمیت و خطر مأخذ جنبی در تصحیح شاهنامه». در: سخن‌های دیرینه. به کوشش علی دهباشی. تهران: افکار. ص ۲۸۵-۳۱۲).
    - دستنویس: نام شهر، نام. عنوان کتاب. شماره دستنویس و کتابخانه. تاریخ کتابت. نام کاتب. (مثلاً: نیشابوری، معین‌الدین محمد بن محمود. بصائر یمنی. دستنویس ش ۳۵۸۴ کتابخانه ملی تبریز. مورخ پنجشنبه ۴ جمادی الاول ۶۸۰ق. به خط ابی‌الخیر محمد بن ابی‌بکر خراسانی تفتازانی.)

درآمدی بر معضلات فهرست‌نویسی نسخ خطی فارسی در لهستان نگاهی گذرا به نسخ خطی بهار دانش در ورشو و طوطی‌نامه در ورسلاو

ستانیسواف آدام یاشکوفسکی

استادیار گروه ایران‌شناسی دانشکده شرق‌شناسی دانشگاه ورشو
s.jaskowski@uw.edu.pl

درآمد

لهستان از دیر باز روابط سیاسی و فرهنگی با ایران داشته‌است؛ خواه روابط سیاسی که پیشینه آن به عهد اوزون‌حسن برمی‌گردد، خواه اشاراتی به روابط ایرانیان و لهستانیان در تواریخ اسطوره‌ای لهستان و برخی شواهد مردم‌شناختی بر قدمت بیش‌تر روابط مردمی دو ملت، که از حدود بحث ما خارج است.

با توجه به قدمت روابط ایران و لهستان، می‌توان انتظار داشت که مجموعه‌های هنر ایران در لهستان نیز از شاهکارهای قدیم و عتیق انباشته باشند. این درست است، اگر موضوع بحث اسلحه و پارچه و پراق و کلاً وسایل جنگ و تفریح و رزم و بزم اشراف باشد.^۱ اسناد تاریخی که بیانگر تاریخ روابط هر دو ملت است نیز بر جای مانده‌است.^۲ اما مجموعه‌های نسخ خطی که اصولاً ممکن است بر نزدیکی روابط فرهنگی و هم‌فکری در روزگار پیشین دلالت کند، به‌مراتب کم‌رنگ‌تر به نظر می‌رسد. فهرستگان نسخ، که از آن بعدتر سخن رانده خواهد شد، دربرگیرنده تقریباً ۷۴ نسخه فارسی یا فارسی-ترکی در تمام کشور لهستان است. البته در گذشته روابط فرهنگی میان دو کشور بود که ترجمه لهستانی گلستان سعدی - ولو احتمالاً با وساطت زبان ترکی - نمونه‌ای از آن است (KLAGISZ, RUSEK-KOWALSKA, 2019). لهستان، که نه جزوی از جهان فرهنگ فارسی‌زبان بود و نه از قرن نوزدهم میلادی به بعد از قدرت‌های عصر امپریالیسم به شمار می‌رفت، هیچ وقت

دارای کتابخانه‌های منظم نسخ خطی فارسی نشد؛ تشکیل این‌گونه کتابخانه‌ها در هندوستان ناشی از اعصار نفوذ فرهنگ ایران‌زمین در آن کشور بود و در انگلیس، مثلاً، حاصل سلطه‌گری آن ابرقدرت عهد استعمار.

البته در میان اشراف و متمولین عصر قدیم لهستان، کسانی دیده‌می‌شوند که یا شیفته فرهنگ ایران بوده‌اند یا لاقلاً سرگرم جمع‌آوری عتیقه و نسخ خطی. البته دانشمندانی هم بودند که وجود و کارنامه آنان خارج از این بحث است.^۳ در زمره آن دو دسته اول، آقای استانیسلاو زامویسکی^۴ صاحب یک مجموعه نسخ خطی نفیس، شامل تعدادی از نسخ فارسی و عثمانی، بود. در کلکسیون او یک نسخه بسیار نفیس بهار دانش، اثر عنایت‌الله کنه‌د (د. ۱۰۸۲ق) موجود بود که یکی از موضوعات نوشته حاضر است؛ این نسخه سپس به کتابخانه ملی لهستان در ورشو راه یافته‌است.

علاوه بر مجموعه‌های «اصیل» لهستان، مقداری از کلکسیون‌های آلمانی نیز وارد کتابخانه‌های لهستان شده‌است. خلاصه داستان آن این است که در نتیجه جنگ دوم جهانی، مرزهای لهستان تغییراتی کرد و بیش‌تر ولایات شرقی خود را از دست داد و در ازای آن سرزمین‌های غربی را به دست آورد؛ سرزمین‌هایی که به‌طور کلی، غیر از مدتی کوتاه در قرون وسطی، نه جزوی از لهستان بلکه ممالک آلمانی بود. در آن‌جا کلکسیون‌هایی بود که الان از آن کتابخانه‌های لهستان شده‌است. یکی از آن کتابخانه‌ها کتابخانه دانشگاه ورسلاو است. در آن کتابخانه، تعدادی از نسخ خطی، من جمله نسخ فارسی، موجود است که در میان آن‌ها یک نسخه نفیس طوطی‌نامه، سروده ضیاء‌الدین نخشی (د. ۷۵۱ق) زیب آن کتابخانه است. قبلاً این کتاب جزوی از کلکسیون یکی از

۱. نک. مایدا، ۱۳۹۳.

۲. برای مثال نک. تقوی، یاشکوفسکی ۱۳۹۱؛

JAŚKOWSKI, KOŁODZIEJCZYK, MNATSAKANYAN 2017.

۳. برای آشنایی با روابط فرهنگی ایران و لهستان و کارنامه ایران‌شناسان لهستان به‌طور کلی می‌توان به آثار آقای علی‌رضا دولت‌شاهی مراجعه کرد که خود ایشان دایرة‌المعارف این موضوع را در ذهن دارند که امیدوارم روزی به‌صورت یک کتاب حجیم درآورند.

4. Stanisław Zamoyski (1775-1856).

5. Wrocław.

ضمن خارج از بحث حاضر می‌باشد و علاوه بر چاپ‌های سنگی متعدّد در شبه‌قاره، در ایران نیز به زیور تصحیح و چاپ انتقادی آراسته شده‌است (عنایت‌الله کنبوه لاهوری، ۱۳۹۲). آن‌چه این‌جا حایز اهمّیت است تاریخ خود نسخه خطی در ورشو است.

این نسخه نه فقط دارای انجامه است - که به آن به‌زودی پرداخته خواهد شد - بلکه یک نامه نیز به آن پیوست است که تاریخ آن را روشن می‌سازد (تصویر ۱). نامه مزبور از سوی نماینده ویلیام اوزلی^۶، شرق‌شناس و سیاست‌مدار مشهور انگلیسی، برای ستانیسواف زامویسکی سابق‌الذکر نوشته شده و نقل آن خالی از فایده نیست:

Sir William Ouseley has the honor of presenting his compliments to Comte Zamoyski and takes the liberty, before he leaves London, of desiring a Gentlemen to wait upon his Excellency, and show him one of the most superb and beautiful Persian Manuscripts ever brought from the East. It has been offered to Sir William for thirty five Guineas and cost in India above seventy. It contains ninety very splendid pictures, some of which, tho' a little free, are of a most extraordinary nature and render this work uncommonly interesting. Sir William has already a plain Copy of the same Book, which is a very favorite Romance among the Asiatics,¹¹ & he has declined purchasing it. But as Compte Zamoyski might wish to present such an unique (in respect to paintings) to his father in law the Prince, he (?) has begg[e]d of his friend to offer it at the price of thirty five guineas to his Excellency rather than suffer it to fall in the hands of a Bookseller who

6. Hans Georg von Oppersdorf (1866-1948).

7. Staats- und Universitätsbibliothek.

۸. البته پیش از او نیز پژوهش‌گرانی بودند که در زمینه هنر اسلام و ایران صاحب کتاب بودند، که می‌توان به پروفیسور زجیسلاو ژیگولسکی یونیور نویسنده کتاب هنر ایران (ZYGULSKI, 2002)، و در نسل متقدّم به چهره مناقشه‌برانگیز حاجی سرایا شاپشال معروف، نویسنده آثاری از جمله کتاب تمثال‌های قدیس‌های (اولیای) مسلمان و نفوذ شمایل‌نگاری کاتولیک در ایران و روابط ایران و لهستان در دوره زیگمونت سوم (SZAPSAL, 1934)، اشاره کرد.

۹. اسم او گاه به‌صورت کنبو، کمبوه و کمبو نیز نوشته می‌شود.

10. William Ouseley.

۱۱. یا aristocrats.

اشراف آلمانی آن سامان، هانس گئورگ فون اوپرسدورف^۶، بود. او بخش بزرگ کتابخانه خود را به کتابخانه دولتی و دانشگاهی برسلاو^۷ (یعنی همان ورسلاو) اعطا کرد. این نسخه نیز یکی از موضوعات بحث ماست.

در این‌جا لازم است یادآوری شود که تا زمانی که چندین دور، ایران پژوهی در لهستان همیشه به همراه یا حتی «طفیل» مطالعات عثمانی و ترکی بود؛ به این معنی که به علل تاریخی، سیاسی و جغرافیایی پژوهش‌های ترک‌شناختی و عثمانی‌شناختی رشته اصلی پژوهشگران بود و مطالعات ایرانی و فارسی در واقع جنبه فرعی داشت و کسی که به آموزش «السنة شرقیه» می‌پرداخت اغلب به عثمانی و کمتر عربی می‌پرداخت، و از آن کمتر به فارسی. در نتیجه تنها کاتالوگ یا فهرستگان نسخ خطی فارسی لهستان در واقع فهرستگان نسخ خطی فارسی نیست، بلکه فهرستگان نسخ خطی ترکی و فارسی است (MAJDA, 1967). نویسنده آن، پروفیسور تادئوش مایدا، پیش‌کسوت پژوهش‌های تاریخ هنر اسلامی در لهستان است^۸ و در ایران نیز نامی کاملاً ناشناخته نیست، چرا که کتاب او، شاهکارهای هنر ایرانی در مجموعه‌های لهستان در ایران به چاپ رسیده‌است. فهرستگان او در زمان خود کار بزرگ و بسیار ارزنده‌ای بود. با گذشت زمان، برخی از نواقص آن دیده‌شد و امروز سخت نیازمند تجدید نظر یا ویرایش مجدّد می‌باشد، یا حتی باید بر اساس آن فهرستگانی جدید تدوین کرد. در این نوشته، با توجه به دو نسخه سابق‌الذکر سعی شد برخی از این نواقص مورد اشاره و تحلیل قرار گیرد. به نظر می‌رسد علت بیش‌تر این نواقص آن باشد که فهرست‌نویس در عثمانی‌شناسی تبخّر داشته و احاطه کافی بر خط و املاهای فارسی، به‌ویژه فارسی شبه‌قاره هند، نداشته‌است.

بهار دانش

محل نگهداری و شماره ثبت:

National Library of Poland, Rps BOZ 182

مجموعه حکایات و داستان‌های معروفی است که به‌توسط عنایت‌الله کنبوه^۹ لاهوری (د. ۱۰۸۲ق)، شاعر و مورخ شهیر شبه‌قاره هند، به نظم درآمده‌است. خود اثر بس معروف و در

would, probably demand fifty or sixty guineas for such a splendid Manuscript. If Comte Zamoyski purchases the Book, Sir William Ouseley will, with great pleasure, send him an account of the work, its subject etc. etc. and he will be happy to serve his Excellency on any occasion.

ترجمه این نامه:

سیر ویلیام اوزلی افتخار دارد تفقدات خود را تقدیم کنت زاموئسکی نماید و به خود اجازه می‌دهد، قبل از این که لندن را ترک گویند، آدمی خدمت عالی‌جناب ارسال و یکی از نفیس‌ترین و زیباترین نسخه‌های خطی فارسی را که از مشرق‌زمین وارد شده بود به وی عرضه نماید. این نسخه به سر ویلیام پیشنهاد شد که آن را به قیمت ۳۵ گینی^{۱۲} بخرند، و قیمت آن در هندوستان بیش از ۷۰ [گینی] می‌باشد. این کتاب دارای ۹۰ نگاره بسیار باشکوه می‌باشد که برخی از آن‌ها، علی‌رغم این که کمی آزاد^{۱۳} هستند، بسیار فوق‌العاده هستند و باعث می‌شوند این اثر به‌طور غیرمتعارف جالب توجه باشد. سر ویلیام یک نسخه ساده دیگر از این کتاب، که رمان مورد علاقه اهل آسیا می‌باشد، را دارد و از خریداری آن ابا فرمود. و اما چون کنت زاموئسکی ممکن است بخواهند چنین [نسخه] منحصربه‌فردی (از لحاظ نگاره‌ها) را به پدروزن خویش، آقای شاهزاده،^{۱۴} اهدا فرمایند، [سر ویلیام] از دوست خود [یعنی نگارنده] التماس نمود که آن را به قیمت ۳۵ گینی به عالی‌جناب عرضه کند، تا به دست یک کتاب‌فروش نیفتد که احتمالاً در ازای آن ۵۰ یا ۶۰ گینی بخواهد. اگر کنت زاموئسکی کتاب را بخواهند، سر ویلیام اوزلی با کمال میل شرحی درباره اثر حاضر ارسال خواهد کرد، مضمون آن و غیره و غیره، و خوشحال خواهد بود به هر گونه مناسبی به عالی‌جناب خدمت نماید.

نامه البته دارای یک تیتیر یا خلاصه به زبان فرانسوی و آدرس فرستنده و پاکت با آدرس گیرنده می‌باشد و دارای تاریخ ۳۱ دسامبر ۱۸۰۳ است. از این نامه دو نکته استنباط می‌شود:

۱. معلوم است قبل از دسامبر سال ۱۸۰۳ به بازار نسخ خطی و عتیقه‌جات عرضه شده است. از آن‌جا که تاریخ کتابت آن - طوری که در انجامه خواهیم دید - حدود ۲۰ سال پیش از این بوده و غیر از مهر کتابخانه زاموئسکی و کتابخانه ملی لهستان، هیچ مهر مالکیت

دیگری بر آن دیده نمی‌شود، به نظر می‌رسد که تقریباً به‌طور مستقیم از نهادی که در آن کتابت شده بوده به دست یک دلال و سپس از طریق اوزلی به زاموئسکی رسیده است.

به تشخیص کلکسیونرهای آن روزگار، ارزش نسخه پیش‌تر بابت نگاره‌های نفیس آن بوده است. این نکته کم و بیش درست است، اما باید اشاره کرد که به‌طور کلی از لحاظ هنر کتاب‌آرایی نسخه محل بحث از کیفیت بالایی برخوردار است. سرلوح طلایی آن (تصویر ۲)، جدول‌کشی آن با جوهر زرین، طلااندازی دندان موشی بین سطور صفحات اولیه متن، عنوان‌هایی که با شن‌گرف نوشته شده است، تذهیب حاشیه با طرح‌های اسلیمی و... همه حاکی از توجهی است که به جنبه هنری کتاب مصروف گردیده است. در ضمن، خط آن نستعلیق نسبتاً زیبایی می‌باشد، منتها ظاهراً در کتابت بیش‌تر زیبایی خط و نسخه کلی مد نظر کتاب بوده است تا صحت کلام، و دلیل این مدعا وجود برخی سهوهای واضح در متن می‌باشد.^{۱۵} البته از متن نامه اوزلی فهمیده می‌شود که خریدار آن، یعنی زاموئسکی، با ادب شرق و «السنة شرقیه» کمتر آشنایی داشته - چرا که لازم بوده مضمون داستان‌ها برای او شرح داده شود - و احتمالاً شیفته زیبایی نسخه شده است، برعکس اوزلی که ظاهراً به یک نسخه ساده، و احتمالاً از لحاظ متن استوارتر، قناعت کرده است.

نسخه دارای ۹۰ نگاره و شامل ۲۰۷ برگ به قطع ۳۹×۲۳،۵ سانتی‌متر است. صفحات اصولاً دارای ۱۸ سطر هستند و جلد آن چرمی (تیماج؟) است (Majda, 1967: 130).

این نسخه، همان‌طور که ذکر شد، در فهرستگان مایدا ثبت شده، ولی افسوس که مدخل آن دارای چند اشتباه عمده

۱۲. واحد پول انگلیس در قدیم یک سکه بود که کمی بیش از یک پوند بود.

۱۳. احتمالاً مراد نویسنده رکاکت بوده است.

14. Adam Kazimierz Czartoryski (1734-1823).

۱۵. برای آشنایی بیش‌تر با تأثیر خوش‌نویسی بر غلط‌نویسی، از جمله نک. مایل هروی، ۱۳۷۹: ۲۳۴-۲۳۶، ۲۴۱.

پنداشته و «ابهار» را وارد سامانه رایانه‌ای کرده‌است. در پایان این بخش بی‌فایده نیست که انجامه نسخه به‌درستی نقل گردد (نک. تصاویر ۳ و ۴):

تحریر فی التاریخ بیستم شهر رجب المرجب. کتاب بهار دانش در دیوانخانه خانصاحب والامناقب عباس علی خانصاحب - مدّ ظلّه العالی - در بندر مچھلی پتن^{۱۸} به ید اضعف العباد میر علی اکبر ولد محمد محسن زکی الحسینی ساکن قلعه بیدر - غفر الله ذنوبه - تحریر یافت. سنه ۱۱۹۸ هجری نبوی - صلی الله علیه و آله و سلم. نوشته بماند سیه بر سفید / نویسنده دارد به فضلش امید. "تمام تمام تمام"^{۱۹}.

طوطی‌نامه

محلّ نگهداری و شماره ثبت:

Wrocław University Library, Ms. Or. I 56

خود داستان، یا به قولی صحیح‌تر داستان‌های طوطی‌نامه، مربوط به قرن هشتم هجری و بس معروف است و نیازی به معرفی آن نیست، به‌ویژه با وجود چاپ تصحیح‌شده و انتقادی آن (نخشی، ۱۳۷۲).

نسخه طوطی‌نامه در کتابخانه ورسلاو، که تاریخ ورود آن به کتابخانه به‌اختصار اما به اندازه کافی در مقدمه ذکر گردید، همانند بهار دانش نسخه‌ای نفیس و مصوّر (دارای ۹۷ نگاره) می‌باشد. قطع نسخه ۲۷×۱۶ سانتی‌متر است، تعداد برگ ۲۹۸ به‌اضافه ۳ برگ برای صحافی و گذاشتن در جلد، صفحات اصولاً ۱۲ سطری. عنوان‌ها با شنگرف نوشته شده‌است. در برگ‌ها با جدول‌کشی جای متن معین شده‌است. دو صفحه اول (تصویر ۵) و دو صفحه پایانی متن اصلی بسیار نفیس آرایه شده‌است، با جوهر طلا، لاجورد، رنگ‌های متفاوت دیگر، طرح‌های اسلیمی و... و بین سطور گاه با طرح‌های دندان‌موشی. جالب توجه است که دو صفحه اول و دو صفحه آخر کتاب دارای سرلوح طلائی خالی از متن است. نسخه فاقد انجامه است، اما در این جا

و روشن است. اولین اشتباه - یا کم‌دقتی - در نام کاتب روی داده‌است؛ فهرست‌نویس ظاهراً پنداشته‌است که واژه «ولد» در نام کاتب خود نامی است، در حالی که بیانگر نسب پدری اوست. یعنی نام کاتب «میر علی اکبر ولد محمد محسن زکی الحسینی» خوانده شده، در حالی که در واقع «میر علی اکبر، ولد محمد محسن زکی الحسینی» است. جالب این است که زیر انجامه نسخه، با مداد، نام کاتب به زبان لهستانی به‌طور صحیح نوشته شده و کلمه «ولد» به زبان لهستانی ترجمه شده‌است. محلّ سکونت او، قلعه بیدر، درست خوانده شده‌است. همچنین فهرست‌نویس درست تشخیص داده‌است که این نسخه در دیوانخانه خانصاحب عباس علی پرداخته شده‌است؛ اما در محلّ آن دچار لغزش شده و آن را «بندر پتن» خوانده‌است. روشن است که این نسخه در بندر مچھلی پتن (که نام امروزی آن ماچلیپاتنام است)^{۱۶} کتابت شده‌است. علت سهو نیز روشن است: نام محلّ کتابت - بندر مچھلی پتن - از سه بخش تشکیل می‌شود؛ مایدا «بندر» را درست خوانده، اما در بخش آخر حرف وسط را «ش» پنداشته، در حالی که این حرف دارای یک دندان است و نه «ش»، و نه حتی «ث»، بلکه «ٹ» است. در ایام قدیم، این حرف به‌شکل «ت» (با چهار نقطه) نوشته می‌شد و گاه نیز به‌صورت «ث» در می‌آمد، مثل این‌جا. بخش میانی نام بندر نیز در فهرستگان حذف شده‌است که علت آن روشن نیست. البته لازم است ذکر شود که فاصله بین قلعه بیدر و ماچلیپاتنام، امروزه ۴۶۲ کیلومتر است که در قدیم هم، در نوشتن چنین مسافتی برای نوشتن کتاب بعید و محال نبوده‌است. البته ممکن است که اصطلاح «ساکن قلعه بیدر» درباره والد کتاب و نه خود کاتب بوده‌باشد.

جالب توجه است که در فهرستگان دیجیتال و مجازی کتابخانه ملی لهستان، همچنین در کتابخانه دیجیتال لهستان، «پولونا»^{۱۷}، به این سهوا بسنده نکرده و عنوان اثر را «ابهار دانش» ثبت نموده‌اند (Abhār-i dānīs, Kanbu, اثر را «ابهار دانش» ثبت نموده‌اند (Inajatullach, 1784 | Polona; Kanbu 1784). علت این سهو نیز روشن است: «بهار» به‌شکل متعارف در هندوستان «بهار» ثبت شده و فهرست‌نویس بخش زیرین «با» را «الف»

16. Machilipatnam.

17. POLONA.

۱۸. در اصل «پتن»، که معادل «پتن» است.

۱۹. با شنگرف نوشته شده‌است.

- و آن‌جا یادداشت‌هایی در آن یافت می‌شود. علاوه بر فهرستگان،^{۲۰} این نسخه مورد توجه یکی از پژوهشگران لهستانی قرار گرفته که پس از تحلیل نگاره‌های آن، به این نتیجه رسیده‌است که احتمالاً مربوط به کشمیر باشد. متأسفانه هیچ بازنگری‌ای در زمینه نسخه‌شناسی در ضمن آن تحقیق روی نداده‌است (GINTER - FROLOW, 2012). نبود چنین بازنگری‌ای مایه تأسف است، چرا که به بیش‌تر ملاحظات مایدا درباره نسخه مورد بحث در فهرستگان او می‌توان ایراد گرفت.
- پیش از همه این نکته دیده‌می‌شود که فهرست‌نویس نوشته‌است که در یکی از برگ‌های نسخه یادداشتی موجود است، حاکی از آن‌که کاتب، که «علی جان» نام دارد، آن را در «دارالسلطنه» - معلوم نیست کدام دارالسلطنه - استنساخ کرده‌است. این به‌کلی نادرست است. از یادداشت مورد نظر (گ ۲۹۷ر) دانسته‌می‌شود که کتاب را عالیجاه (نه «علی جان»!) عباس ریحان (?)^{۲۱} در دارالسلطنه هرات به نویسنده یادداشت داده‌است. متأسفانه تقریباً نصف یادداشت جوهرش ساییده شده و غیرخوانا است، همچنین مهر مالکیت پاک ساییده شده‌است. بی‌فایده نیست که متن یادداشت - تا جایی که قابل خواندن است - نقل گردد (نک. تصویر ۶):
- این کتاب چهل‌طوطی را در دارالسلطنه هرات عالیجاه مجدت همراه عباس ریحان (?) به من بنده داده بود...
- علاوه بر این، فهرست‌نویس اشاره کرده که یکی از صفحات (پشت برگ آخر اضافه‌شده جهت صحافی) دارای مقداری اشعار ترکی است، اما پس از مراجعه به آن برگ خواننده درمی‌یابد که همه این اشعار به زبان فارسی است. به علاوه آن‌جا نه فقط اشعار، بلکه یادداشت‌های دیگر هم موجود است (تصویر ۷).
- در بالای صفحه یادداشتی هست که شبیه آن در برگ قبل هست و متأسفانه خوانده‌نشده. ظاهراً یا واژه «سال» و تاریخ، یا واژه «مال» و نام مالک پیشین نسخه است. شقّ اول به واقعیت نزدیک‌تر به نظر می‌رسد، چرا که در یکی از این دو یادداشت حرف «ش»، که گاهی نشانه سال شمسی است، دیده‌می‌شود. ضرری ندارد که باقی یادداشت‌ها و اشعار آن برگ را این‌جا بیاوریم:

۱. سوال: دل مسکین به سرانگشت قضا در گره است / یارب این غنچه نشکفته کجا بگشاید؟
جواب: ابر اگر گریه نسازد نکند خنده چمن / گلی سیراب تو از شبنم ما بگشاید
۲. خط در و [ر] ق دهر بماند صد سال / بیچاره نویسنده که در خاک رود
حسب‌الخواهش یکی از دوستان / ... ۵۰۶۰ بتاریخ غره شهر سوال سنه ۱۲۵۵ (?)
۳. اول که مرا به دام خویش آوردی - چون بلبل زار / صد گونه وفا و مهر پیش آوردی - هر صبح بهار
چون دانستی که دل گرفتار تو شد - ای عهدشکن / بیگانگی تمام پیش آوردی - در آخر کار
۴. یکصد و سه (?) مجلس
۵. یکصد و سه مجلس داره (!) غیر از سرلوح^{۲۲} [یک] جلد
- از این صورت یادداشت‌ها معلوم می‌شود که همان‌طور که ذکر شد، برعکس قول مایدا، هیچ یک از این اشعار و یادداشت‌ها به زبان ترکی نیست.
- نکته دیگری که جالب توجه است آن‌که فهرست‌نویس یکی دیگر از یادداشت‌های کتاب را نادیده گرفته‌است. پشت اولین برگ از برگ‌هایی که در آخر نسخه جهت صحافی آن اضافه شده، یکی از مالکان پیشین نسخه فهرستی از کتاب‌های خود را نوشته‌است. اینک این فهرست آورده‌می‌شود (تصویر ۸):

صورت آنچه کتاب داریم:
جنات الخلود، یک جلد؛ حافظ [یک] جلد؛ سعدی [یک] جلد؛ ...^{۲۳} [یک] جلد؛ طوطی‌نامه [یک] جلد (سه جای دیگر آماده شده تا عنوان کتاب در آن‌ها نوشته‌شود، اما خالی مانده‌است).

۲۰. جالب است که فهرست‌نویس، در یکی دیگر از نوشته‌های خود، آن را مربوط به اصفهان دوره قاجاریه دانسته‌است، که دلیل این سخن معلوم نیست (MAJDA, 1996: 55).
۲۱. نام اهداکننده جای تردید است و شاید بخشی از آن ساییده شده‌باشد.
۲۲. در اصل: سرلوحه.
۲۳. دقیقاً خوانده نمی‌شود. ممکن است مثلاً روزنه ابوعیسی یا روزنه الموعیسی (?) باشد. دوست فاضل من، آقای سید منتظر علی از سازمان باستان‌شناسی هندوستان، آن را روزت المؤمنین (صورت نادرست «روضة المؤمنین») خواندند که درست‌تر به نظر می‌رسد.

نسخ خطی فارسی در لهستان را آغاز کرد. اعضای این گروه در حال حاضر عبارتند از نویسنده (ستانیسواف آدام یاشکوفسکی) عضو هیئت علمی گروه ایران‌شناسی دانشگاه ورشو، و دو نفر همکار: جناب دکتر لوکاش پیاتاک،^{۲۴} عرب‌شناس، پژوهش‌گر ادبیات عرفانی و فلسفی، عضو هیئت علمی دانشگاه آدام میسکیویچ در پوزنان،^{۲۵} با تخصص و تجربه در زمینه نسخه‌پژوهی، و یاسک یارموشکو،^{۲۶} ترک‌شناس، عثمانی‌شناس و کردشناس، دانشجوی دکتری دانشگاه آدام میسکیویچ در پوزنان. در صورت نیل به مقصود و تهیه یک فهرستگان مدرن - که البته نسل‌های آینده به آن ایراد خواهند گرفت، مانند ما نمک‌به‌حرامان به آثار پیشینیان ما - در مرحله بعد به فهرست‌نویسی کلّ نسخ خطی مربوط به جهان اسلام، محفوظ در لهستان، اقدام خواهد شد.

منابع

- تقوی، محمد، و اتانیسلاو یاشکوفسکی (۱۳۹۱). «بازخوانی و تحلیل نامه‌های فارسی دوره صفویه در آرشیو اسناد تاریخی ورشو (لهستان)». اسناد بهارستان ۵ (۲): ۷۹-۹۴.
- ضیال‌الدین نخشبی (۱۳۷۲). طوطی‌نامه. ویراسته فتح‌الله مجتبائی و غلامعلی آریا. تهران: منوچهری.
- عنایت‌الله کنبوه لاهوری (۱۳۹۲). بهار دانش. به تصحیح حسن ذوالفقاری و عباس سعیدی. تهران: رشد آوران.
- مایدا، تادئوش (۱۳۹۳). شاهکارهای هنر ایران در مجموعه‌های لهستان. ترجمه مهدی مقیسه و داود طبائی. ۲ ج. تهران: موسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری متن.
- مایل هروی، نجیب (۱۳۷۹). تاریخ نسخه‌پردازی و تصحیح انتقادی نسخه‌های خطی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.
- «Abhār-i dānīs, Kanbu, Inajatullach, 1784 | Polona». Accessed 20 May 2024. <https://polona.pl/preview/0dcce8a1-758a-4e68-ab68-105172438efa>.

24. Łukasz Piątak.

25. Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu/ Adam Mickiewicz University Poznań.

26. Jacek Jarmoszko.

ظاهراً این کتاب‌ها، یا بهتر بگوییم کتاب جنات الخلود، که تألیف محمدرضا امامی خاتون‌آبادی (عالم شیعه عصر صفوی) است، به تشیع مالک پیشین آن دلالت می‌کند. این با نظریه کشمیری بودن نگاره‌های نسخه مطابقت دارد. البته باید توجه داشت که شیعه، کشمیری، هزاره یا ایرانی بودن مالک کتاب لزوماً دالّ بر شیعه، کشمیری، هزاره یا ایرانی بودن نسخه‌پردازان نیست.

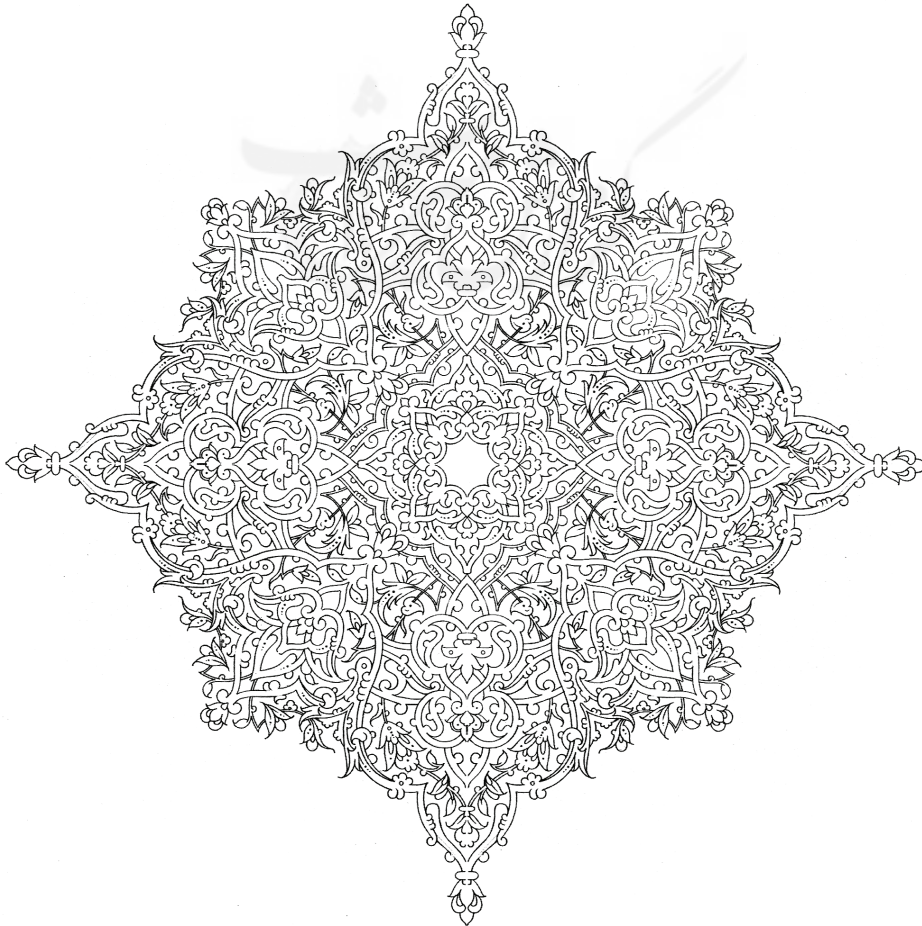
سرانجام، چشم‌انداز آینده

آن‌سان که دیده‌شد، فهرستگان پروفیسور مایدا، لااقل در آن‌جا که از نسخ خطی فارسی سخن می‌گوید، دچار مشکلات فراوانی می‌باشد. این مشکلات ظاهراً ناشی از گرایش‌های علمی فهرست‌نویس و تخصص نداشتن او به‌ویژه در فرهنگ و ادب و خط فارسی شبه‌قاره بوده‌است، همچنین دسترس نداشتن او به بسیاری از منابع و مراجع که امروز دسترسی به آن‌ها تسهیل شده‌است (تا حدی که می‌توان به طنز گفت که باعث تبلی ما شاگردان آن نسل بزرگوار شده‌است). برای همین لازم است دوباره تمام نسخ خطی فارسی موجود در لهستان، با دقت بیش‌تر، مورد بررسی و فهرست‌نویسی قرار گیرد. این مخصوصاً از آن روست که روش‌های جدید علمی و تجربی اختراع شده‌است که برای پژوهش‌گران مثلاً امکان خواندن متون ساییده‌شده را ایجاد می‌کند.

علاوه بر این، در سال‌های اخیر تک‌نگاشتی درباره نگارگری نسخ خطی مصوّر ایران در مجموعه‌های لهستان به زیور طبع آراسته شده که حاکی از تداوم، یا به قولی بهتر احیای توجه علمی و هنری به نسخ خطی مشرق‌زمین در لهستان می‌باشد. جای تأسف است که ظاهراً سهوهای فهرستگان قدیم به این نوشته مهم جدید سرایت کرده‌است (GINTER-FROLOW, 2021: 319). این مسئله نیز نشان می‌دهد که نیاز سختی به بازبینی فهرستگان هست، تا پژوهش‌گران غیرادیب و غیرفارسی‌زبان، و نیز علاقه‌مندان غیرحرفه‌ای، دچار لغزش نگردند.

به همین مقصود، اخیراً یک گروه کاری - هنوز به صورت غیررسمی - تشکیل شد و بازنگری و فهرست‌نویسی مجدد

- https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991016800569705066&context=L&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP
- KŁAGISZ, Mateusz M., Renata RUSEK-KOWALSKA (2019). «The Dragoman and the Scholar: Two Polish Translations of Sa'di's Golestān». *Iranian Studies* 52 (5–6): 761–83. doi:10.1080/00210862.2019.1652575.
  - MAJDA, Tadeusz (1967). *Katalog rękopisów tureckich i perskich*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
  - ————— (ed.) (1996). *Katalog wystawy Sztuka perska okresu kadżarskiego 1779-1924*. Kozłówka: Muzeum Zamoyskich w Kozłówce.
  - SZAPSZAŁ, Hadzi Seraja (1934). *Wyobrażenia świętych muzułmańskich a wpływy ikonograficzne katolickie w Persji i stosunki persko-polskie za Zygmunta III*. Wilno.
  - ŻYGULSKI, Zdzisław junior (2002). *Sztuka perska*. Warszawa: DiG.
  - GINTER-FROŁOW, Magdalena (2012). «Księga Papugi Nechszebiego ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego.» *Art of the Orient* 1 (1): 153–70. doi:10.15804/aoto201209.
  - ————— (2021). *Perskie malarstwo miniaturowe w rękopisach z polskich zbiorów*. Warszawa-Toruń: Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata Wydawnictwo Tako.
  - JAŚKOWSKI, Stanisław Adam, Dariusz KOŁODZIEJCZYK, Piruz MNATSAKANYAN (2017). *Stosunki dawnej Rzeczypospolitej z Persją Safawidów i katolikosatem w Eczmiadynie w świetle dokumentów archiwalnych / The Relations of the Polish-Lithuanian Commonwealth with Safavid Iran and the Catholicosate of Etchmiadzin in the light of archival documents*. Warszawa: Archiwum Główne Akt Dawnych.
  - KANBU, Inajatullach (1784). «Abhār-i dānīs / Iñyat Alīh Kanbū'ī (sic!)». Bandar Pēsen. Accessed 20 May 2024.

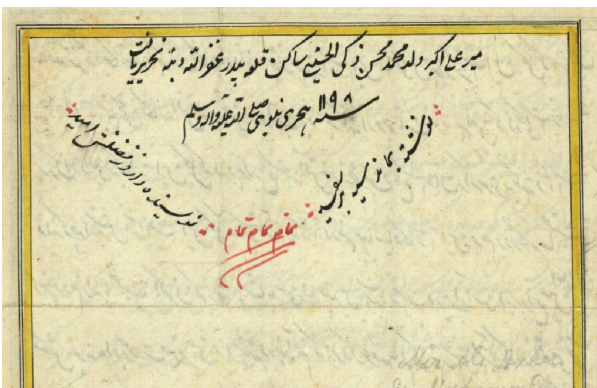
Je
 demande les conditions qui lui conviendraient.
 et donne l'adresse de Sir Jean Baring Poronshire Square

Sir W. Ouseley has the honor of presenting his
 compliments to Comte Zamoycki - and takes the
 liberty, before he leaves London, of desiring a
 Gentleman to wait upon his Excellency, and shew
 him one of the most superb and beautiful
 Persian Manuscripts ever brought from the East -
 It has been offered to Sir William for thirty five
 Guineas - and cost in India above seventy - It contains
 ninety very splendid pictures, some of which, tho'
 a little free, are of a most extraordinary nature
 and render this work uncommonly interesting -
 Sir William has already a plain Copy of the same
 Book, which is a very favourite Romance among
 the Asiatics & he has declined purchasing it - but
 as Comte Zamoycki might wish to present such
 an Unique (in respect to paintings) to his father in
 law the Prince, he has begged of his friend to offer
 it at the price of thirty five guineas to his Excellency
 rather than suffer it to fall into the hands of

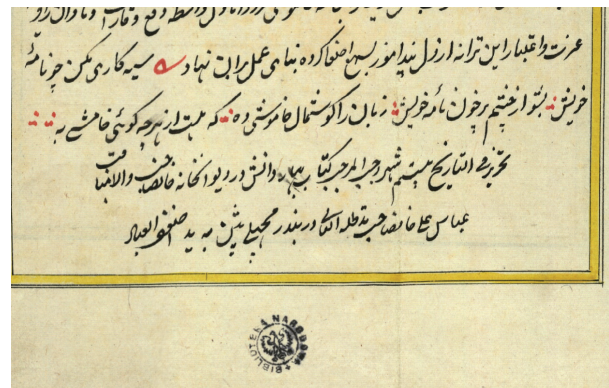
تصویر ۱. صفحه اول از نامه اوزلی، Rps BOZ 182، National Library of Poland

تصویر ۲. سر لوح نسخه بهار دانش، National Library of Poland, Rps BOZ 182.

تصویر ۴. ادامه انجامة نسخه بهار دانش

تصویر ۳. صفحه اول انجامة نسخه بهار دانش

Gozaresh-e Miras

101

Quarterly Journal of Textual Criticism,
Codicology and Iranology
Third Series, vol. 7, no. 4, Winter 2022
[Pub. Winter 2024]

Proprietor:

The WRITTEN HERITAGE RESEARCH INSTITUTE

Managing Director & Editor-in-Chief:

Akbar Irani

General Editor:

Masoud Rastipour

Managing Editor:

Younes Taslimi-Pak

Cover:

Mahmood Khani

Print:

Miras

No. 1182, Enghelab Ave.,
Between Daneshgah St. & Abureyhan St.,
Tehran, Iran

Postal Code: 1315693519

Tel: 66490612, **Fax:** 66406258

Website: www.mirasmaktoob.com

E-mail: gozaresh@mirasmaktoob.ir

Table of Contents

Editorial

Jalal Matini and His Contributions to the Persian Written Heritage 3-4

Articles

Takhbīr al-Kalām: A Newly Found Work by Sayf al-Dīn Isfarangī on the Reasons for Revelation of Some of the Quran's Surahs and Verses / Behrouz IMANI 5-9

A Remnant of the Seljuq Period in Aleppo / Ahmad KHAMEYAR 10-12

A Few Mongolian Words and Expressions in *Al-Wasā'il Ilā al-Rasā'il* / Ali SAFARI AQ-QALEH 13-19

By the Might of the Royal Arm: on the Georgian Name of Allāhwerdī Khān / MohamadSadegh MIRZAABOLQASEMI 20-22

In Defense and Devotion: Affective Practices in Early Modern Turco-Persian Manuscript Paintings / Christiane GRUBER; Translated by Nastaran NEJATI 23-50

Three Etymological Notes / Hassan REZAI BAGHBIDI; Translated by Milad BIGDELOO 51-54

Some Evidence for the Accuracy of Bundari's Translation of *Māda Sihr* to *Nāqatu Binti Thalāthīn* / Hossein SHAHRABI 55-63

On the Monostichs and Quatrains of Hussayn 'alī Mīrzā Farmānfarmā / AliReza KHAZAI 64-69

An Introduction to the Challenges of Cataloging Persian Manuscripts in Poland: An Overview of the Manuscripts of *Bahār-i Dānish* and *Ṭuṭī Nāma* in Warsaw and Wrocław / Stanislaw Adam JAŚKOWSKI 70-80

Newly Discovered Poems of Khālis-i Astarābādī / Seyyed Hadi MIRAGHAI 81-87

Reviews and Critiques

A Contemplation on the Edition of *Ahsan al-Qiṣaṣ*: Collating the Edited Text with the Base Manuscript (Preserved in the Library of Celebi Abdullah in Turkey) / Seyyed Reza MOUSAVI HAFTADOR 88-99

A Review of the Textual Variations Between the Edited Text of *Zarrin Qabā Nāma* and a Newly Discovered Manuscript / Sadegh ARSHI 100-113

Essays on Research

What Does an Etymologist Do? (15) / Seyyed AhmadReza QAEMMAQAMI 114-117

Iran in Ottoman Texts and Sources (28)

Life and Works of Freyduṅ Beyk / Nasrollah SALEHI 118-122